

สรุปผลการวิจัยและขอเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องห้องสมุดคานการ เกษตรในประเทศไทย เพื่อศึกษาและรวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับการดำเนินงาน การบริหาร และบริการของห้องสมุด ตลอดจนปัญหาและอุปสรรค ซึ่งห้องสมุดเหล่านั้นเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อหาวิธีขจัดปัญหาอันเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานและให้ขอเสนอแนะบางประการซึ่งจะมีประโยชน์ต่อห้องสมุดคานการ เกษตรในประเทศไทยได้ในอนาคต ผลของการวิจัยมีดังนี้

การบริหารงาน

ห้องสมุดคานการ เกษตรในประเทศไทยร้อยละ ๕๔.๕๔ เป็นห้องสมุดในระดับโรงเรียนเกษตรกรรมและวิทยาลัยเกษตรกรรม สังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จำนวนรองลงมาเท่า ๆ กันคือร้อยละ ๒๒.๗๒ เป็นห้องสมุดสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ และกระทรวง เกษตร และสหกรณ์ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าห้องสมุดคานการ เกษตรส่วนใหญ่เป็นห้องสมุดที่ให้บริการทางด้านการศึกษา ความต้องการของห้องสมุดทางด้านนี้ยังคงมีอยู่เสมอ เพราะเมื่อมีสถานศึกษาเกิดขึ้นใหม่ที่สุด พ.ศ. ๒๕๑๗ ก็จะมีห้องสมุดพร้อมกันด้วย ปัญหาทางด้านความสัมพันธ์และฐานะของห้องสมุดคานการนี้กับหน่วยงานเจ้าสังกัด ปรากฏว่ามีปานกลาง รวมทั้งเรื่องเกี่ยวกับระเบียบราชการด้วย

ห้องสมุดคานการ เกษตรส่วนใหญ่มีรายได้จากเงินบำรุงห้องสมุด ซึ่งคิดตามจำนวนนักเรียน นิสิต นักศึกษา รองลงมาเป็รายได้จากเงินงบประมาณ ในปีงบประมาณ ๒๕๑๘ โดยเฉลี่ยแล้วรายจ่ายส่วนใหญ่ของห้องสมุดคานการ เกษตร เป็นค่าวารสาร และสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง ยกเว้นห้องสมุดสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เท่านั้นที่รายจ่ายของห้องสมุดส่วนใหญ่เป็นค่าหนังสือ

และห้องสมุดของสถานศึกษาจะมีงบประมาณส่วนหนึ่งสำหรับอุปกรณ์ไอศหัตถ์คอมพิวเตอร์ ในขณะที่ห้องสมุดสังกัดกระทรวง เกษตรฯ ไม่มีค่าใช้จ่ายทางค่านี้อยู่ สำหรับคณะกรรมการห้องสมุดนั้นมีห้องสมุดเพียงส่วนน้อยประมาณร้อยละ ๒๗.๖๓ ที่คณะกรรมการห้องสมุด ส่วนใหญ่จะให้คำแนะนํารองลงมาจะช่วยวางนโยบายการเลือกหนังสือและสิ่งพิมพ์ และกำหนดระเบียบต่าง ๆ

ห้องสมุดคานการ เกษตรส่วนใหญ่ร้อยละ ๕๐.๕๑ จะไม่แบ่งการทางาเอกเป็นแผนก ยกเว้นหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยขอนแก่น หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และหอสมุดกรมชลประทาน

อาคารสถานที่

จากการสำรวจพบว่าห้องสมุดคานการ เกษตรมีขนาดต่างกันมาก ที่ใหญ่มากมีพื้นที่เฉลี่ย ๑,๐๒๗.๑๒ ตร.ม. ในขณะที่ห้องสมุดที่เล็กที่สุดมีเนื้อที่ ๕๔.๘๕ ตร.ม. จำนวนที่หนึ่งก็เช่นกัน ห้องสมุดที่หนึ่งมากเฉลี่ย ๑๕๑.๓๓ หนึ่ง ส่วนที่หนึ่งน้อยที่สุดคือ ๘ หนึ่ง ห้องสมุดคานการ เกษตร ร้อยละ ๔๕.๔๕ มีลักษณะเป็นห้องหนึ่งของหน่วยงาน ส่วนที่อาคาร เป็นเอกเทศมีร้อยละ ๓๖.๓๖

ห้องสมุดสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐประสบปัญหาในเรื่องที่หางบสำหรับเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ รวมทั้งเรื่อง เนื้อที่ไม่เพียงพอสำหรับหนังสือและสิ่งพิมพ์ และห้องสมุดหลายแห่งมีปัญหา เรื่องอาคารสถานที่ปัจจุบันไม่เหมาะจะใช้ เป็นห้องสมุด บางแห่งไกลจากชุมชน บางแห่งมีอากาศร้อนอบอ้าว เป็นต้น

โดยเฉลี่ยแล้วห้องสมุดสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐมีพื้นที่และจำนวนที่หนึ่งมากกว่าห้องสมุดอื่น ๆ ทั้งนี้เป็นเพราะห้องสมุดเหล่านั้นให้บริการแก่ผู้ใช้เป็นจำนวนมากด้วยกัน ส่วนห้องสมุดสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีพื้นที่โดยเฉลี่ยต่ำกว่าห้องสมุดสังกัดอื่น ๆ และห้องสมุด FAO มีพื้นที่โดยเฉลี่ยน้อยมากและต่ำกว่าห้องสมุดอื่น ๆ ด้วยกัน

บุคลากร

จากการสำรวจพบว่า หอสมุดสังกัดกระทรวงศึกษาธิการไม่มีบรรณารักษศาสตร์บริหารงานหอสมุดเลย ส่วนมากจะเป็นผู้ไม่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ทำงานในหอสมุดหอสมุดอื่น ๆ มีบรรณารักษศาสตร์พวกรายงานอยางตางกับ ที่มีมากคือหอสมุดสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ สำหรับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชาทำงานในบางหอสมุดเท่านั้น โดยเฉลี่ยแล้วบรรณารักษส่วนใหญ่จะได้รับปริญญาตรี และไม่มีพื้นความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ จำนวนรองลงมาคือ บรรณารักษที่มีพื้นความรู้ระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ถึงระดับอนุปริญญา ส่วนบรรณารักษที่มีวุฒิทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาโทสาขาอื่น ๆ มีจำนวนใกล้เคียงกัน ตำแหน่งของหัวหน้าบรรณารักษ ร้อยละ ๗๐.๕๕ เป็นครูอาจารย์ รองลงมาคือ ร้อยละ ๑๘.๑๘ มีตำแหน่ง เป็นบรรณารักษ หัวหน้าบรรณารักษหอสมุดคานการ เกษตร จะบริหารงานหอสมุดเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาทำหน้าที่จัดหาหนังสือและวารสาร

ทางคานการพัฒนาศึกษากรนั้น ประมาณครึ่งหนึ่งของหอสมุดทั้งหมดที่สำรวจไม่มี การพัฒนาศึกษากร ส่วนการพัฒนาศึกษากรที่มึนั้นส่วนมากจะใ้ลูกงาน ประชุม อบรม รองลงมาใ้ที่เกษาตอ

หนังสือและสิ่งพิมพ์

โดยเฉลี่ยแล้วหอสมุดสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐมีหนังสือและสิ่งพิมพ์ทุกประเภทมากกว่าหอสมุดคานการ เกษตร สังกัดอื่น ๆ หอสมุดสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีหนังสือ วารสารตางประเทศ วารสาร เบ็บเลม และจุลสารนอยที่สุด และหอสมุด FAO มีหนังสือภาษาใ้ไทยนอยที่สุด ส่วนหอสมุดสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐประสบปัญหามากในเรื่องหนังสือภาษาใ้ไทยนอย และวารสารนอยหลังไมครบ

มีห้องสมุดด้านการเกษตรเพียงร้อยละ ๑๑.๗ ที่มีเครื่องมือโสตทัศนวัสดุในห้องสมุด ในบรรดาห้องสมุดที่มีอุปกรณ์โสตทัศนวัสดุปรากฏว่าโดยเฉลี่ยแล้วห้องสมุดสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐมีไมโครฟิล์ม แผนที่ และแถบบันทึกเสียงมากที่สุด ห้องสมุดสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีสื่อโลกมากที่สุด ห้องสมุดสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีแถบบันทึกเสียงน้อยที่สุด และห้องสมุดสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีแผนที่น้อยที่สุด

งานด้านเทคนิค

ห้องสมุดด้านการเกษตรส่วนใหญ่เลือกหนังสือและสิ่งพิมพ์ตามคำแนะนำของครู อาจารย์ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชา รองลงไปเลือกจากรายชื่อหนังสือและสิ่งพิมพ์ของสำนักพิมพ์ ส่วนวิธีการจัดหานั้นห้องสมุดทุกแห่งใช้วิธีการซื้อ รองลงมาได้จากฉันทนาการ ถ้าเป็นสิ่งพิมพ์ภาษาไทยส่วนมากสั่งจากร้านขายหนังสือโดยตรง ที่รองลงมาซื้อจากผู้นำเสนอขาย สำหรับสิ่งพิมพ์ภาษาต่างประเทศห้องสมุดส่วนใหญ่สั่งผ่านตัวแทนหรือร้านขายหนังสือภายในประเทศ รองลงมาซื้อโดยตรงจากผู้นำมาเสนอขาย

ส่วนการจัดซื้อวารสารและสิ่งพิมพ์ต่อเนื่องภาษาต่างประเทศนั้น ห้องสมุดส่วนใหญ่สั่งผ่านร้านขายหนังสือในประเทศ สำหรับวารสารและสิ่งพิมพ์ต่อเนื่องภาษาไทย ห้องสมุดส่วนใหญ่ซื้อโดยตรงจากสำนักพิมพ์

ด้านการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์นั้นห้องสมุดด้านการเกษตรมีการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์เพียงร้อยละ ๓๘.๐๐ และแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ทั้งภายในและต่างประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้หนังสือและสิ่งพิมพ์ของสถาบัน

ห้องสมุดด้านการเกษตรส่วนใหญ่ร้อยละ ๘๗.๒๖ จัดหมู่และทำบัตรรายการหนังสือและสิ่งพิมพ์ส่วนน้อยเพียงร้อยละ ๒๖.๘๓ ไม่จัดหมู่และทำบัตรรายการ ในบรรดาห้องสมุดที่จัดหมู่และทำบัตรรายการนั้น ส่วนใหญ่ใช้ระบบทศนิยมของกิวอี้ รองลงไปใช้ระบบหอสมุด

รัฐสภาอเมริกัน หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาต่างประเทศส่วนใหญ่ใช้หัวเรื่องของ เซียร์สหรือของหอสมุดรัฐสภาอเมริกันแล้วคิดเพิ่มเติม หัวเรื่องสำหรับสิ่งพิมพ์ภาษาไทยใช้หัวเรื่องของสมาคมหอสมุดแห่งประเทศไทย การเรียงบัตร์รายการของหอสมุดใช้แบบเรียงบัตร์แยกประเภท หอสมุดเพียงร้อยละ ๒๖.๕๕ ทำกฤตภาค

สำหรับงานด้านเทคนิค หอสมุดด้านการเกษตรส่วนใหญ่ประสบปัญหาในด้านการต่าง ๆ ปานกลาง มีบางหอสมุดเท่านั้นที่ประสบปัญหาในเรื่องมาก เช่นหอสมุดสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐประสบปัญหาเรื่องราคาของหนังสือและสิ่งพิมพ์เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และหอสมุด ... ประสบปัญหาเรื่องข้อมูลทางบรรณานุกรมของหนังสือและสิ่งพิมพ์ไม่เพียงพอ

งานด้านบริการ

หอสมุดด้านการเกษตรทุกแห่งให้บริการยืมสิ่งพิมพ์ของหอสมุด บริการที่ให้รองลงมาคือบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า กิจกรรมที่ส่งเสริมการอาชีพในหอสมุดด้านการเกษตรส่วนมากคือการทำรายชื้อหนังสือใหม่รายเดือน

ผู้ใช้หอสมุดด้านการเกษตรส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา ครู และอาจารย์ หอสมุดสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐมีผู้ใช้โดยเฉลี่ยมากที่สุดประมาณ ๒๐๕ คนต่อวัน หอสมุด FAO มีผู้ใช้น้อยที่สุดในแต่ละวันประมาณ ๘ คน ส่วนสถิติของการยืมหนังสือในแต่ละวันก็เช่นกัน หอสมุดสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐให้ยืมในแต่ละวันมากที่สุดเฉลี่ยแล้ว ๔๐ เล่ม และหอสมุด FAO ให้ยืมน้อยที่สุดเฉลี่ย ๑๐ เล่มต่อวัน

ส่วนเวลาการให้บริการนั้นหอสมุดด้านการเกษตรทุกแห่งเปิดให้บริการในวันและเวลาราชการ หอสมุดสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐและหอสมุดสังกัดกระทรวงศึกษาธิการให้บริการในเวลาเป็นวันหยุดราชการบางวันด้วย ถ้าเฉลี่ยชั่วโมงการทำงานของหอสมุดด้านการเกษตรทั้งหมดแล้ว ปรากฏว่าหอสมุดสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐเปิดให้

บริการมากที่สุด ในหนึ่งสัปดาห์ให้บริการประมาณ ๗๐ ชั่วโมง รองลงมาคือห้องสมุดสังกัด
กระทรวงศึกษาธิการให้บริการ ๖๕ ชั่วโมงต่อหนึ่งสัปดาห์

สำหรับปัญหาทางด้านการบริการของห้องสมุดด้านการ เกษตรนั้น โดยมากแล้วห้องสมุด
จะประสบปัญหาทาง ๆ ปลายกลางหรือน้อย มีบางแห่งที่ประสบปัญหาบางเรื่องมาก เช่น
ห้องสมุดสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐประสบปัญหามากในเรื่องหนังสือภาษาไทยมีน้อย
วารสารย้อนหลังไม่ครบฉบับ และผู้ใช้ไรห้องสมุดไม่เป็น

ห้องสมุดด้านการ เกษตรส่วนใหญ่จัดทำคู่มือการใช้ห้องสมุดและรายชื่อหนังสือใหม่

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรมี "ห้องสมุดเกษตรแห่งชาติ" ซึ่งใ้บ่งชี้ความถึงความถึงห้องสมุดทางการ
การ เกษตรซึ่งพร้อมในสถาน ที่ บุคลากร บริการ รวมทั้งหนังสือและสิ่งพิมพ์สำคัญ ๆ ของ
ของประเทศไทยและของต่างประเทศ เพื่อพัฒนารายงานของห้องสมุดด้านการ เกษตรของ
ประเทศ

ในประเทศไทย ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัย เกษตร ศาสตร์มีความพร้อมพอสมควรที่จะ
รับหน้าที่เป็นห้องสมุดเกษตรแห่งชาติ ถ้าได้มีการปรับปรุงคานอาคาร สถาน ที่ บุคลากร และ
การให้บริการ

๒. ควรจัดตั้งสมาคมหรือชมรมบรรณารักษ์ของห้องสมุดและนักเอกสารด้านการ
เกษตร เพื่อประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของห้องสมุดทุก ๆ ด้าน สมาคมที่
จัดตั้งขึ้นนี้อาจออกวารสารหรือจุดสารของสมาคม หรือจดบทความที่มีประโยชน์ในวงการ
ห้องสมุดด้านการ เกษตร และในบางกรณีสมาคมอาจจัดทำกิจกรรม เช่นการประชุมอบรม
บรรณารักษ์ของห้องสมุดด้านการ เกษตร เป็นพิเศษ เพราะจากการสำรวจพบวามบรรณารักษ์

ส่วนใหญ่องค์ของหอสมุดคานการ เกษตรมีวุฒิปริญญาตรี มีบรรณารักษ์วิชาชีพน้อย และในบรรดาบรรณารักษ์วิชาชีพส่วนใหญ่จะไม่มีความรู้ทางด้านคานการ เกษตรและวิชาที่เกี่ยวข้องมาก่อน ถ้าบรรณารักษ์วิชาชีพได้รับการอบรมหรือมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการ เกษตรและวิชาที่เกี่ยวข้องอยู่ด้วย จะเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานของหอสมุด และในทำนองเดียวกันบรรณารักษ์ที่มีพื้นความรู้ทางการ เกษตรและวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ถ้าได้มีการศึกษาเพิ่มเติมทางบรรณารักษศาสตร์ก็จะ เป็นประโยชน์ต่อการทำงานของหอสมุดเช่นกัน

๓. หอสมุดคานการ เกษตรควรมีอาคาร เป็นเอกเทศ มีเนื้อที่ของหอสมุดและที่นั่งมากพอที่จะรับกับการขยายตัวของสถาบันได้ในอนาคต

๔. ควรจัดทำสัปดาห์หนังสือและวารสารของหอสมุดคานการ เกษตรในประเทศไทยไว้ที่ "หอสมุดเกษตรแห่งชาติ" เพื่อ เป็นประโยชน์ในการจัดหาและทำให้บริการ เพื่อหลีกเลี่ยงการทำงานซ้ำและประหยัดงบประมาณ

๕. หอสมุดคานการ เกษตรควรจัดหลักสูตรพิเศษสำหรับผู้ใช้หอสมุด เพื่อช่วยให้ผู้ใช้ได้รู้จักวรรณกรรมทางคานการ เกษตรที่สำคัญ ๆ รู้ถึงบริการต่าง ๆ ของหอสมุด และรู้จักหอสมุดซึ่งจะมีประโยชน์ต่อผู้ใช้โดยตรงและช่วยตนเองได้

๖. หอสมุดคานการ เกษตรควรรีให้บริการแก่ชุมชน เช่นให้ยืมหนังสือ จดนิทรรศการ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อผู้ที่อยู่ในชุมชนนั้น ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมหรือหาข้อสรุปของปัญหา หรือได้รับความรู้ใหม่ ๆ ทางวิชาการ ตัวอย่าง เช่นหอสมุดควิทยาลัย เกษตรกรรมในต่างจังหวัด ควรให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่นด้วย

๗. ควรมีความร่วมมือทางด้านคานการมีระหว่างหอสมุดมากขึ้น เพื่อใช้ทรัพยากรของหอสมุดร่วมกัน โดยมีแบบฟอร์มการยืมที่ เป็นมาตรฐาน

๘. หอสมุดคานการ เกษตรควรได้รับสิ่งพิมพ์ของหน่วยงานที่สังกัดครบทุกรายการ และควรทำรายชื่อหนังสือใหม่เผยแพร่ หรือใช้แลกเปลี่ยนกับห้องสมุดในวงงานเดียวกัน ทั้งนี้ อาจใช้ประโยชน์สำหรับจัดทำสมัครของหนังสือและวารสารได้ภายหลัง.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย